

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda sağlık bilimleri öğrencilerinin genel yaklaşımları

Nazan Tuna Oran*

Siret Hürsoy**

Fisun Şenuzun***

Ummahan Yücel****

Özet

Amaç: Bu çalışma ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin Avrupa Birliği (AB) hakkındaki genel bilgilerini, Türkiye'nin AB üyeliği konusuna bakış açıları ve mesleki beklentilerini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tipte planlanmıştır. Araştırma verileri, 2006 - 2007 öğretim yılında Ege Üniversitesi ebelik ve hemşirelik bölümlerinde öğrenim gören toplam 765 (% 81) öğrenciden toplanmıştır. Araştırmanın verileri anket formu ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %41.6'sı Türkiye'nin AB'ne girmesini desteklediğini, büyük bir çoğunluğu (%81.4) AB konusundaki bilgi düzeylerini orta ve yetersiz bulduğunu; %7.5'i yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada öğrenciler Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engelleri; Avrupa'daki olumsuz Türk imajı (%21.7), Türkiye'den AB'ye göç tehdidi (%15), Türk halkının çoğunlukla Müslüman olması/kültür ve kimlik farkı (%12.2), Türkiye'nin ekonomik yönden AB ile aynı düzeyde olmaması (%10.7) olarak değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin %79.6'sı Türk toplumunun AB konusunda yeterince bilgilendirilmediğini düşünmektedir. Öğrencilerin %32.8'i "AB üyeliği durumunda AB üye ülkelerinde serbestçe mesleğimi yapabilirim" ifadesine kararsızım yanıtı vermişlerdir.

Sonuç: Ebelik ve hemşirelik öğrencilerin hizmetlerin serbest dolaşımı konusunda büyük beklentiler içersinde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin AB konusunda bilgi düzeyleri düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Türkiye, Üyelik, Sağlık bilimleri öğrencileri

*Yard. Doç. Dr. Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu, nazan.oran@ege.edu.tr

** Doç. Dr. Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, siret.hursoy@ege.edu.tr

*** Doç. Dr. Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu, fisun.senuzun@ege.edu.tr

**** Arş. Gör. Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu, ummahan.yucel@ege.edu.tr

Health sciences students' opinions on Turkey's European Union membership

Abstract

Aim: This study was planned in order to determine midwifery and nursing students' overall knowledge about the European Union, their perspective about Turkey's EU membership and their professional expectations.

Methods: The study was planned as descriptive type. The data of the study were collected from 765 (81%) students studying at Ege University in the departments of midwifery and nursing between the years of 2006-2007. The data of the study were collected through a questionnaire.

Results: 41.6% of the students stated that they were all for Turkey's EU membership, a majority of them (81.4%) stated that they had a little or little level of knowledge about the European Union, and 7.5% said that they had adequate knowledge of the EU. In the study as obstacles toward Turkey's EU membership, 21.7% of the students expressed the negative Turkish image in Europe, 15% of them underlined Turkish migration threat to the EU, 12.2% of them said that the majority of Turkish people were Muslims and there were differences in identity and culture, and Turkey's not being economically equal to the EU was stated by 10.7% of the students. 79.6% of them think that Turkish society is not informed enough about the EU. 32.8% of them replied the expression "I can freely do my job in the EU member states in the case of Turkey's membership" as "I am indecisive".

Conclusions: It has been observed that midwifery and nursing students have high expectations about free movement of services. Students had little level of knowledge about the European Union

Key words: The European Union, Turkey, Membership, Health sciences students

1. GİRİŞ

Kuruluşundan bu yana hızla genişleyen ve 27 üye ülkesi bulunan Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasındaki ilişkinin temelini atılması ile birlikçe geçen süre yarım yüzyılı aşmaktadır. Bu ilişki; 1963 yılında Avrupa Topluluğu ile Ankara Antlaşması kapsamında imzalanan Ortaklık Anlaşması ile resmen başlamış, 1973'te ortaklığın geçiş dönemini düzenleyen Katma Protokol ile devam etmiştir. 1995 yılında taraflar arasında Gümrük Birliği'nin oluşturulması üyelik sürecinin olgunlaşmasına katkı sağlanmıştır. AB'nin 1999'daki Helsinki Zirvesi ise ülkemize tanınan "Aday Ülke Statüsü" ile Türkiye-AB ilişkilerine yeni bir ivme kazandırmıştır. Bu kapsamda 2000 yılında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından "Katılım Ortaklığı Belgesi"ne istinaden, Türkiye için 2001 yılında Bakanlar Kurulu'nda kabul edilen "Ulusal Program"ı yayımlamıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı - T.C. SB. ABKDB, 2001). Ulusal Programda, AB müktesebatına uyum sağlamak için aday ülkelerin mevzuatlarında yapacakları düzenlemeler, uyum için gerekli beşeri ve mali kaynaklar, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan önceliklerin yanı sıra aday ülkelerin kendi öncelikleri, AB müktesebatının üstlenilmesi amacıyla geliştirilmesi gereken idari yapı ve tüm bu hususlara ilişkin kısa ve orta vadeli öncelikler takvimi yer almaktadır (T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği -T.C. B. ABGS, 2003).

Uyum sürecinde AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin hazırlanan Türkiye Ulusal Programı'nda yer verilen konulardan biri de sağlıkla ilgili politikalardır (T.C. B. ABGS, 2003). Avrupa Toplulukları Antlaşmaları'nda sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve finansmanı görevi genelde üye devletlerin yetki alanına bırakılmasına rağmen, AB'nin kendi üyelerinin sağlık politikalarını hizmet düzenlemelerini etkileyen; aynı zamanda sosyal politikalar, istihdam, istatistik, malların ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili olan çok geniş hükümleri vardır (T.C. SB. ABKDB, 2001).

AB'ye üye olmak niyetinde olan her ülke gibi Türkiye'nin AB'ye tam üyelik konusunda sergilediği pozitif niyet ifadesinin altında yatan temel nedenlerden biri; Roma Antlaşması'nda belirtilen rekabet ve buna ek olarak kişiler, mallar, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını kapsayan dört özgürlük ile ilgili hakların elde edilecek olmasıdır (Yıldırım H ve Yıldırım T, 2005). AB sınırları dahilinde iç sınırlar olmaksızın malların, hizmetlerin, işgücünün ve sermayenin serbest dolaşabilmesi, birçok alan olmak üzere özellikle de sağlık hizmetleri üzerinde önemli bir etki sağlayacaktır.

Sağlık alanında işgücünün serbest dolaşımına ilişkin AB'nin politikaları, hastaları ve sağlık çalışanlarını kapsayacak şekildedir (Yıldırım, 2007). Sağlık profesyonellerinin (hekim, diş hekimi, eczacı, hemşire ve ebe) AB'nin diğer bir ülkesinde çalışma hakları Roma Antlaşması'nın 49., 57 ve 66. maddelerinde düzenlenmiş, sektörel direktiflerin çıkarılması ile bu haklar uygulanabilir hale gelmiştir. Bu direktifler ulusal kökenli mesleki niteliklere dayalı sınırlamaları kaldırmış, uygun mesleki niteliklere sahip sağlık personelinin herhangi bir üye ülkede o ülkenin yetkili otoritesine başvurması ve kabul edilmesi şartıyla mesleğini yapmasına izin vermiştir. Sektörel direktifler belirli standartlar (eğitim ve prosedürler için minimum gerekler) çerçevesinde diplomaların karşılıklı tanınması ilkesi ile işlemektedir. Her sağlık meslek grubu için iki direktif kabul edilmiştir. Bunlardan ilki diplomaların denkliği ve profesyonel dalların listesi, diğeri ise herkes için asgari eğitim gereklerini kapsamaktadır (T.C. SB. ABKDB, 2001).

89/595/EEC sayılı direktif ile hemşirelerin ve 80/154/EEC sayılı direktif ile ebelerin yerleşme hakkı ve hizmet sunma özgürlüğünü etkin bir şekilde yerine getirebilmelerini kolaylaştırmaya ilişkin tedbirlerde dahil olmak üzere, diploma, sertifika ve mesleki ehliyeti belgeleyen başka resmi belgelerin karşılıklı olarak tanınmasının çerçevesi belirlenmiştir (T.C. SB. ABKDB, 2001).

Bu durum Türkiye'de sağlık personeli yetiştirilmesi ile ilgili müfredatların uyumlaştırılması, diplomaların karşılıklı tanınması ile eğitimin revize edilmesi ve güncellenmesini zorunlu kılmıştır. Buna yönelik olarak ebelik ve hemşirelik eğitiminde AB üye ülkeleri program içerikleri ve kredilerinin uyumu sağlanmıştır. Buna ek olarak pek çok üniversitede diploma eşdeğerliliği anlaşmaları yapılmıştır.

AB üye ülkelerinde yaşam beklentisinin uzamasına paralel olarak yaşlı nüfustaki artış beraberinde kronik hastalıklarda yükseliş getirmekte, dolayısı ile bakım hizmeti verecek sektöründe istihdam talebini arttırmaktadır. Türkiye'de yetişen sağlık personelinin bu gereksinimlerin karşılanmasında önemli bir potansiyel olacağı öngörülmektedir. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda sağlık sektörünün önemli bir bileşeni olarak sağlık insan gücü arasında önemli yeri olan ebelik ve hemşirelik mesleğini yerine getirecek olan öğrencilerin geleceğe dönük düşünceleri, beklentileri ve AB üyeliği ile meslekleri arasında nasıl bir bağ kurduklarının analizi önemlidir.

2. MATERYAL VE METHOD

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin AB hakkındaki genel bilgilerini, Türkiye'nin AB üyeliği konusuna bakış açıları ve mesleki beklentilerini belirlemek amacı ile tanımlayıcı tipte planlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2006 - 2007 öğretim yılında Ege Üniversitesi ebelik ve hemşirelik bölümlerinde okumakta olan tüm öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem alınmamış veri toplama anında ulaşılabilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü tüm öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma verileri Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu Ebelik bölümünde öğrenim görmekte olan 263, Hemşirelik Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan 405 ve Ödemiş Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan 97 öğrenci olmak üzere toplam 765 (%81) öğrenciden toplanmıştır. Öğrencilerin bazıları veri toplama formunu doldurmak için zaman ayırmak istememişlerdir. Ayrıca veri toplama günü okula gelmeyen öğrenciler de araştırmaya dahil edilememiştir. Araştırmanın verileri, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin 20, Türkiye ile ilgili görüşleri belirlemek için 6, AB ile ilgili 5, Türkiye-AB ilişkileri hakkında görüşleri ile ilgili 7, Türkiye'nin AB'ye uyum süreci ile ilgili 6, AB ve Meslekleri ile ilgili 6 ve AB'nin eğitim ve gençlik programları hakkında bilgilerini değerlendirmek üzere 6 olmak üzere toplam 56 sorudan oluşan anket formu ile toplanmıştır (Eurobarometer 64, 2005, Dartan, Nas, Akman, Savran, Suner 2004). Araştırma verileri, SPSS 15.0 istatistik programında sayı-yüzde dağılımları olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin bazı özelliklere yönelik düşünceleri ve Türkiye'nin AB üyeliği durumunda meslekleri ile ilgili görüşlerine yönelik soruların yanıtları 5'li likert şeklinde (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) değerlendirilmiştir. Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye uyum süreci hakkındaki görüşlerine yönelik soruların değerlendirmesi ise evet, hayır ve fikrim yok seçeneklerini işaretlemelerine göre yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi sırasında farklı öğrencilerin farklı sorulara yanıt vermemesi nedeni ile her bir soru için bulgular cevap vermeyenlerin sayı ve yüzdeleri belirtilerek sunulmuştur. Çalışmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Yüksekokulu ve Ödemiş Sağlık Yüksekokulu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

3. BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalamasının 21.6 ± 1.7 olduğu, %22.5'inin I. %28.9'unun II., %23.9'unun III., %24.7'sinin IV. sınıfta ve %66'sının hemşirelik, %34'ünün ebelik bölümünde okuduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %34.4'ü İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu'na, %52.9'u Hemşirelik Yüksekokul'na ve %12.7'si Ödemiş Sağlık Yüksekokulu'na kayıtlıdır. Çalışma kapsamına alınanların %46.5'inin devlet lisesi mezunu, %15.7'sinin Anadolu lisesi ve %29'unun süper lise mezunu oldukları ve %89.4'ünün yabancı dil olarak İngilizce bildikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin %41.6'sı Türkiye'nin AB'ne girmesini desteklediğini, büyük bir çoğunluğu (%81.4) Avrupa Birliği (AB) konusundaki bilgi düzeylerini orta ve yetersiz, %7.5'i yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada öğrenciler Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engelleri; %21.7'si *Avrupa'daki olumsuz Türk imajı*, %15'i *Türkiye'den AB'ye göç tehdidi*, %12.7'si *Türk halkının çoğunlukla Müslüman olması/kültür ve kimlik farkı*, %10.7'si *Türkiye'nin ekonomik yönden AB ile aynı düzeyde olmaması* olarak değerlendirmişlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyerek Türkiye'nin önünde engel olarak gördüğü konuları belirtenler özellikle eğitim ve sağlık gibi sorunları çözememiş olması, Kopenhag Kriterlerine tam olarak uymaması, Kıbrıs sorunu, demokrasi ve insan haklarında yeterince gelişme sağlanamaması, sınırlarının orta doğuya dayanması ve İran, Irak gibi sorunlu ülkelerle sınır komşuluğu yapması gibi konuları vurgulamışlardır. "AB'ye üye ülke konumunda hangi kimlik önde gelir" ifadesini öğrencilerin %49.5'i "*Ulusal kimliğim önde gelir*" şeklinde yanıtlarken, sadece %2'si "*Sadece Avrupalı kimliğim önde gelir*" olarak belirtmiştir. Öğrencilerin %20.4'ü yeni bir sömürge düzeni, %19.1'i ekonomik ve sosyal refah, %14.9'u kültürel çeşitlilik olarak AB'liğini ifade ederken; AB vatandaşlığı kavramını en fazla oran ile (%35.4) herhangi bir AB ülkesinde eğitim, sağlık ve diğer sosyal imkanlardan yararlanma imkanı olarak belirtmişlerdir (Tablo 1).

Çalışmada Türkiye'nin konumuna yönelik farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğu görüşünü belirtenlerin oranı %27.3, Asya ülkesi olduğunu düşünenlerin oranı ise %37.2 olarak saptanmıştır. Diğer taraftan Türkiye'nin Avrupa ülkesi olduğu ifadesine öğrencilerin %26'sı, Asya ülkesi olduğu ifadesine ise %33'ü kararsızım yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin %60.4'ü "Türkiye'de insanlar düşüncelerini serbestçe ifade edebilir" ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin; en fazla oran ile %32'sinin AB'ye tam üyeliğin Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygun olma durumuna; %27.3'ünün AB üyeliği Türk kimliğimizin kaybolmasına ve ülke bütünlüğünün tehlikeye girmesine neden olacağına; %28.4'ünün egemenlik kaybı ve bağımlılığa neden olacağı için Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemiyorum düşüncelerine yönelik olarak kararsızım yanıtı verdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin yaklaşık yarısı (%43) “Türkiye tüm şartları yerine getirdiğinde bile AB üyesi olmaz” görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir. “AB'nin küresel bir güç olabilmesi için Türkiye'ye ihtiyacı vardır” yaklaşımına %26.8'inin katılıyorum, %14.6'sının tamamen katılıyorum yanıtı alınmıştır (Tablo 2).

Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye uyum süreci hakkındaki düşüncelerine yönelik yanıtları Tablo 3'de görülmektedir. Öğrencilerin % 47.7'si AB'ne giriş sürecinde yapılan reformların yaşamlarını doğrudan etkilediğini, %60.3'ü AB'ye uyum sürecinde değiştirilen yasaları uygulamaya sorunsuz geçemediğini düşünmektedirler. “Üniversitelerde, AB ile ilgili bir dersin tüm bölümlerde zorunlu olarak okutulmasını uygun buluyorum” ifadesine öğrencilerin %52.2'si hayır, % 15.7'si fikrim yok şeklinde cevap vermiştir. Bununla birlikte Öğrencilerin %79.6'sı Türk toplumunun AB konusunda yeterince bilgilendirilmediğini düşünmektedir (Tablo 3).

Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliği durumunda AB üye ülkelerde çalışma koşulları ve meslekleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde; “AB'ye tam üye olduğumuzda, gelecek ile ilgili endişelerim ortadan kalkacaktır” ifadesine en fazla oran ile (%33.3) kararsızım, “serbest dolaşım hakkı ve iş imkanları sağlayacağı için Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyorum” ifadesine %32.8 oranı ile katılıyorum, “AB üyeliği durumunda AB üye ülkelerinde serbestçe mesleğimi yapabilirim” ifadesine %32.8 oranı ile kararsızım yanıtı alınmıştır (Tablo 4).

Tablo 1. Öğrencilerin Avrupa Birliği, Avrupa Birliği vatandaşlığı ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine yönelik düşünceleri (n=765)

AB konusundaki görüşler	n	%
Türkiye'nin AB'ne girmesini destekleme durumu		
Evet	318	41.6
Hayır	447	58.4
AB konusundaki bilgi düzeylerini değerlendirme durumu		
Yeterli	57	7.5
Orta	310	40.5
Yetersiz	313	40.9
Bilmiyorum	44	5.8
Cevap vermeyen	41	5.4
Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engeller		
Avrupa'daki olumsuz Türk imajı	166	21.7
Türkiye'den AB'ye göç tehdidi	115	15.0
Türk halkının çoğunlukla Müslüman olması/kültür ve kimlik farkı	97	12.7
Türkiye'nin ekonomik yönden AB ile aynı düzeyde olmaması	82	10.7
AB'nin önyargılı tavır sergileyerek Türkiye'yi istememesi	67	8.8
Aday ülkelerle karşılaştırıldığında en fazla nüfusa sahip olması	50	6.5
AB konusunda yetersiz eğitimden kaynaklanan eksik bilinçlendirme	44	5.8
Diğer	144	18.9
AB'ye üye ülke konumunda hangi kimlik önde gelir		
Ulusal kimliğim önde gelir	379	49.5
Önce Ulusal kimliğim sonra Avrupalı kimliğim gelir	288	37.6
Önce Avrupa sonra Ulusal kimliğim gelir	22	2.9
Sadece Avrupalı kimliğim önde gelir	15	2.0
Öğrenciler için Avrupa Birliği'nin anlamı		
Kültürel çeşitlilik	114	14.9
Barış ve güvenlik alanı	17	2.2
Yeni bir sömürge düzeni	156	20.4
Demokrasi ve hukukun üstünlüğü	49	6.4
Hristiyan birliği	32	4.2
Ekonomik ve sosyal refah	146	19.1
Irkçılık ve ayrımcılık ortamı	41	5.4
Diğer	8	0.7
Cevap vermeyen	205	26.8
Öğrenciler için "Avrupa Birliği vatandaşlığı" kavramının anlamı		
AB pasaportuna sahip olma imkanı	119	15.6
Herhangi bir AB ülkesinde yaşama ve çalışma imkanı	202	26.4
Herhangi bir AB ülkesinde eğitim, sağlık ve diğer sosyal imkanlardan yararlanma imkanı	271	35.4
Herhangi bir AB ülkesinde siyasal yaşama katılma imkanı	17	2.2
Diğer	33	4.3
Cevap vermeyen	123	16.1

Tablo 2. Öğrencilerin Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin bazı özelliklere yönelik düşünceleri (n=765)

Türkiye – AB üyeliği konusundaki görüşler	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Cevap vermeyenler	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Türkiye ile ilgili görüşleri												
Türkiye, bir Avrupa ülkesidir.	123	16.1	188	24.6	202	26.4	173	22.6	36	4.7	43	5.6
Türkiye, bir Asya ülkesidir.	50	6.5	121	15.8	252	32.9	216	28.2	69	9.0	57	7.5
Türkiye'de insanlar düşüncelerini serbestçe ifade edebilir.	197	25.8	265	34.6	139	18.2	92	12.0	33	4.3	39	5.1
Türkiye'de eğitim, sağlık ve sosyal olanaklar yeterlidir.	316	41.3	270	35.3	74	9.7	37	4.8	18	2.4	50	6.5
Türkiye – AB ilişkileri hakkında görüşleri												
AB'ye tam üyelik Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygundur.	132	17.3	159	20.8	245	32.0	152	19.9	22	2.9	55	7.2
AB üyeliği Türk kimliğimizin kaybolmasına ve ülke bütünlüğünün tehlikeye girmesine neden olacaktır.	50	6.5	136	17.8	209	27.3	190	24.8	114	14.9	66	8.6
Egemenlik kaybı ve bağımlılığa neden olacağı için Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemiyorum.	53	6.9	137	17.9	217	28.4	151	19.7	141	18.4	66	8.6
Kıbrıs konusundaki çözüm Türkiye'nin AB üyeliğini kolaylaştıracaktır.	90	11.8	137	17.9	308	40.3	138	18.0	23	3.0	69	9.0
Türkiye tüm şartları yerine getirdiğinde bile AB üyesi olamaz.	50	6.5	110	14.4	213	27.8	193	25.2	136	17.8	63	8.2
AB'nin küresel bir güç olabilmesi için Türkiye'ye ihtiyacı vardır.	62	8.1	120	15.7	204	26.7	205	26.8	112	14.6	62	8.1

Tablo 3. Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye uyum süreci hakkındaki görüşleri (n=765)

Türkiye'nin AB uyum süreci konusundaki görüşler	Evet		Hayır		Fikrim yok		Cevap vermeyenler	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Öğrencilerin Türkiye'nin AB'ye uyum süreci hakkındaki düşünceleri								
Türkiye'de demokratikleşme sürecinde son dönemlerde gerçekleştirilen reformlarda AB'nin etkisi olmuştur.	392	51.2	170	22.2	128	16.7	75	9.8
Üniversitelerde, AB ile ilgili bir dersin tüm bölümlerde zorunlu olarak okutulmasını uygun buluyorum.	174	22.7	399	52.2	120	15.7	72	9.4
Türkiye, AB'nin Kopenhag kriterlerinde öngörülen siyasi reformları yerine getirebilmiştir.	96	12.5	288	37.6	306	40.0	75	9.8
Türkiye'nin AB'ne giriş sürecinde yapılan reformlar yaşamımızı doğrudan etkilemektedir.	365	47.7	197	25.8	127	16.6	76	9.9
Türk toplumu AB konusunda yeterince bilgilendirilmektedir.	26	3.4	609	79.6	57	7.5	73	9.5
Türkiye AB'ye uyum sürecinde değiştirilen yasaları uygulamaya sorunsuz geçebilmiştir.	47	6.1	461	60.3	180	23.5	77	10.1

Tablo 4. Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliği durumunda meslekleri ile ilgili görüşleri (n=765)

Türkiye'nin AB üyeliği durumunda meslekleri ile ilgili görüşleri	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Cevap vermeyenler	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Türkiye'nin AB üyeliği ile işsizlik ortadan kalkacaktır.	114	14.9	166	21.7	281	36.7	129	16.9	17	2.2	58	7.6
AB'ye tam üye olduğumuzda, gelecek ile ilgili endişelerim ortadan kalkacaktır.	153	20.0	218	28.5	255	33.3	71	9.3	3	0.4	65	8.5
Serbest dolaşım hakkı ve iş imkanları sağlayacağı için Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyorum.	72	9.4	154	20.1	193	25.2	251	32.8	27	3.5	68	8.9
AB üyeliği durumunda AB üye ülkelerinde serbestçe mesleğimi yapabilirim.	47	6.1	121	15.8	251	32.8	231	30.2	38	5.0	77	10.1
AB üyeliği durumunda mesleki eğitim koşullarındaki uyumsuzluk, mesleki deneyim (staj) aracılığı ile giderilebilir.	50	6.5	91	11.9	231	30.2	274	35.8	41	5.4	78	10.2
AB üyeliği mesleğimle ilgili değişiklikleri yakalayabilmem için teşvik edici olacaktır.	63	8.2	106	13.9	241	31.5	233	30.5	48	6.3	74	9.7

4. TARTIŞMA

Bu makalede ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin Türkiye'nin AB üyeliğine bakış açılarının araştırılması amaçlanmıştır. Gerek Avrupa Komisyonu'nun Kamuoyu Araştırmaları (Eurobarometer), gerekse Türkiye'de Açık Toplum Enstitüsü tarafından yapılan kamuoyu yoklamaları ile bu çalışmanın bulguları karşılaştırılabilir niteliktedir (Devlet Planlama Teşkilatı -DPT, 2004).

Öğrencilerin %41.6'sı Türkiye'nin AB'ne girmesini desteklediğini belirtmektedir. Eurobarometer Güz 2004 araştırma sonucuna göre Türk kamuoyunun %62 gibi bir çoğunluğu AB'ne üyeliğinin iyi bir şey olacağını düşünmekte ve Türkiye'nin AB'ye girmesini desteklemektedir. Eurobarometer Güz 2005 anketinde bu oran %55'e gerilemiş, Eurobarometer Güz 2006 ve Bahar 2007 anketlerinde ise bu oranlar sırasıyla %54 ve %52 olarak tespit edilmiştir (Eurobarometer 62, 2004, Eurobarometer 64, 2005, Eurobarometer

66, 2006, Eurobarometer 67, 2007). Yaklaşık yarım asrı aşan Türkiye-AB ilişkilerinde halen daha Türkiye'nin tam üyelik konusunun açıklığa kavuşturulamaması ve yukarıda bahsi geçen konularda halen ikilemlerin var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye-AB ilişkilerinin yaklaşık son beş yıllık seyri incelendiği zaman Türk kamuoyunun Türkiye'nin AB'ye üyeliğini destekleme oranlarında ciddi bir düşüşün olduğu gözlenmektedir. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin sadece %41.6'sı (Tablo 1) ile son kamuoyu yoklamaları- Eurobarometer Bahar 2007 sonuçlarındaki Türk kamuoyunun sadece %52'sinin Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyor olması benzer niteliktedir (Eurobarometer 67, 2007).

Öğrencilerin sadece %7.5'i AB konusundaki bilgi düzeylerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir (Tablo 1). AB konusunda bilgi eksiklikleri göz önünde bulundurulduğunda bu konuda eğitim gereksinimleri olduğu açıktır. Türkiye'de AB ile ilgili ve sürekli televizyon programları yapılmasına karşılık öğrencilerin AB konusundaki bilgi düzeylerini yeterli bulmamaları, ilgili programlarda sağlık çalışanları ve öğrencilere yönelik mesleki içerikten ziyade AB süreci ile ilgili genel konulara yer verilmesine bağlanabilir. Bu programların genel konuları ele almasının ilgi azlığına neden olduğu, sağlık çalışanları ve öğrencilerine yönelik mesleklerine özel bilgilendirme programlarına gereksinim olduğunu göstermektedir. Bu nedenle başta üniversiteler olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

Türkiye'nin, Avrupa'ya yabancı sosyal ve kültürel gelenekleri taşıdığı düşünülen büyük ve Müslüman ağırlıklı nüfusunun olması, pek çok Avrupa vatandaşında Türkiye'nin üyeliği konusunda önemli bir rahatsızlık yaratmaktadır (Bağımsız Türkiye Komisyonu -- BTK, 2004). "Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engeller" konusundaki düşünceler incelendiğinde; öğrencilerin %21.7'si Avrupa'daki olumsuz Türk imajı, %15'i Türkiye'den AB'ye göç tehdidi, %12.7'si Türk halkının çoğunlukla Müslüman olması/kültür ve kimlik farkı, %10.7'si Türkiye'nin ekonomik yönden AB ile aynı düzeyde olmaması şeklinde görüş bildirmişlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyerek Türkiye'nin önünde engel olarak gördüğü konuları belirtenler özellikle eğitim ve sağlık gibi sorunların çözülmemiş olması, Kopenhag Kriterlerine tam olarak uymaması, Kıbrıs sorunu, demokrasi ve insan haklarında yeterince gelişme sağlanamaması, sınırlarının orta doğuya dayanması ve İran, Irak gibi sorunlu ülkelerle sınır komşuluğu yapması gibi konuları vurgulamışlardır (Tablo 1).

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkiye'nin Avrupa ya da Asya ülkesi olduğuna yönelik düşüncelerinin yüksek bir oran ile kararsızım yaklaşımında olduğu saptanmıştır. Tüm dünya genelinde Türkiye'nin Avrupa ya da Asya ülkesi olma durumlarına yönelik devam eden görüş ayrılıklarının öğrencilerin düşünceleri üzerinde etkili olduğu gözlenmektedir. Öğrencilerin “Türkiye’de insanlar düşüncelerini serbestçe ifade edebilir” ifadesine %60.4 oranında katılmadıkları saptanmıştır. Bu görüşün nedeninin düşünce özgürlüğüne yönelik Türkiye’deki yasal zeminin AB üyesi ülkeler düzeyine yaklaşmış olmasına rağmen (Palabıyık ve Yıldız, 2007) uygulamada bir takım eksikliklerin olması ve yapılan bu yasal düzenlemelerin gündelik hayata aynı oranda yansımaması olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%76.6), Türkiye’de eğitim, sağlık ve sosyal olanaklarını yeterli bulmadıklarını belirtirken, yeterli bulanların oranı %7.2 gibi düşük bir düzeyde kalmaktadır. Bu duruma ek olarak öğrencilerin, gelecekte Türkiye’de ekonomik ve siyasal istikrarın sağlanması doğrultusunda olumlu gelişmelere yönelik beklentilerin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir (Tablo 2). Bu durum; Ülkemizde gayri safi milli hasılanın düşük olması, eğitim ve sağlık sistemindeki sorunlar ve hızlı özelleştirme sürecinin yaşanması, çok partili parlamento dönemine geçilememesi ve işsizlik gibi çözüm bulunamayan sorunlardan kaynaklandığını düşündürebilir (Eurobarometer 65, 2006).

AB'nin her fırsatta üyelik için adeta bir koşul olarak Türkiye'ye dayattığı Kıbrıs meselesinin çözüme kavuşturulmasının Türkiye'nin AB üyeliğinin kolaylaştıracağı konusundaki görüşler değerlendirildiğinde; öğrencilerin %24.5'inin bu düşünceye katılmadıkları, %40.3'ünün ise bu konuda kararsız oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin bu duruma yönelik kararsız ve olumsuz görüş bildirilmesinin; AB üyelik sürecinin gerçekleşmesinde ön koşul gibi gösterilenlerin yerine getirilse bile üyeliğin gerçekleşmesine yönelik güvenlerinin olmamasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Bu düşünceyi destekleyen diğer bir durum ise “Türkiye'nin tüm şartları yerine getirdiğinde bile AB üyesi olamaz” ifadesine öğrencilerin %27.8'inin kararsızım, %25.2'inin katılıyorum, %17.8'inin ise tamamen katılıyorum yanıtı vermiş olmalarıdır.

“AB'nin küresel bir güç olabilmesi için Türkiye'ye ihtiyacı vardır” yaklaşımına öğrencilerin %26.8'ini katılıyorum, %14.6'sı tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir (Tablo 2). Bu sonuç, Türkiye'nin küresel güç oluşturmada hem coğrafi hem de popülasyon yönünden oldukça önemli olduğunun öğrenciler tarafından öngörüldüğünü göstermektedir.

Türkiye'nin son yıllarda yaptığı reformlarla ülkenin siyasi ve hukuki sistemi derinden değişmiştir. Gerek bu nedenle gerekse demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konusunda elde edilen önemli ilerleme sayesinde, Türkiye için 1996'dan beri uygulanmakta olan izleme sürecinin sona erdirilmesine karar verilmiştir. Ancak, tüm başarılarına rağmen, yeni kanunların devletin tüm birimlerinde ve ülkenin her yerinde etkin bir biçimde uygulanması için kararlı gayretlere ihtiyaç vardır (BTK, 2004). Bu çalışmada öğrencilerin % 47.7'si AB'ne giriş sürecinde yapılan reformların yaşamlarını doğrudan etkilediğini, %60.3'ü AB'ye uyum sürecinde değiştirilen yasaları uygulamaya sorunsuz geçemediğini düşünmektedirler.

“Üniversitelerde, AB ile ilgili bir dersin tüm bölümlerde zorunlu olarak okutulmasını uygun buluyorum” ifadesine öğrencilerin %52.2'si hayır, % 15.7'i fikrim yok şeklinde cevap vermiştir. Bununla birlikte öğrencilerin %79.6'sı Türk toplumunun AB konusunda yeterince bilgilendirilmediğini düşünmektedir (Tablo 3). Marmara Üniversitesi'nde yapılan çalışmada bu oran %95'tir (Dartan v.d. 2004). Ayrıca öğrencilerin sadece %7.5'i AB konusundaki bilgi düzeylerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir (Tablo 1). Buna rağmen öğrencilerin AB konusunda zorunlu bir ders almak istememelerinin nedeni konunun sosyal bir konu olması yanında ders programlarının yoğun olduğunu düşünmelerinden kaynaklanabilir. Ancak AB konusunda bilgi eksiklikleri göz önünde bulundurulduğunda bu konuda eğitim gereksinimleri olduğu açıktır. Bu durum başta üniversiteler olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlara görevler yüklemektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin AB'ye karşı olumsuz görüşleri olmakla birlikte AB'ye karşı olumlu görüşleri de azımsanmayacak düzeydedir. Bu olumlu görüşün temel nedenlerinden biri de kişilerin serbest dolaşım hakkı ve iş imkanı kazanacakları fikridir (Tablo 4). Benzer şekilde Eurobarometer 67'ye göre Kıbrıs Türklerine göre Avrupa bütünleşmesinin en olumlu sonucu %48 oranı ile AB içerisinde serbest dolaşımdır (Eurobarometer 67, 2007). 2000 tarihinde Avrupa Sağlık Bakanları tarafından hemşirelik ve ebelik hakkında Münih Deklarasyonu imzalanmıştır. Özel bir AB girişimi olmamasına rağmen, Avrupa içerisinde hemşirelik ve ebeliğin durumunu ilerletmek için atılan önemli bir adımdır. Deklarasyon kapsamlı çalışma gücü planlama stratejileri ve uygun düzenleyici çerçeve çalışmalarının geliştirilmesi için hükümetlerin taahhütte bulunmalarını sağlar. Bakanlar, hemşire ve ebelerin tam kapasitede ve bağımsız profesyoneller olarak çalışmalarını sağlayacaklarına söz vermişlerdir. AB direktiflerinde hemşirelik

(77/452/RRC ve 77/453/EEC) ve ebelik (80/154/EEC ve 80/155/EEC) meslekleri ile ilgili ikişer ana direktif vardır. Birinci direktifler genel bakımdan sorumlu hemşireler ve ebeler için, resmi vasıfların karşılıklı olarak tanınmasını ele alırken ikinci direktifler ise ilgili mesleki faaliyetlerle bağlantılı olarak yasal ve idari hükümlerin koordinasyonu ile ilgilenir (Mead, 2003, Wallace, 2001). Çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun serbest dolaşım hakkı ve iş imkanları nedeni ile Türkiye'nin AB üyeliğini destekledikleri saptanmıştır. Ancak Türkiye'nin AB'ne üye ülke olması durumunda diğer üye ülkelerinde serbestçe mesleklerini yapabilmeye konusunda kararsızdırlar. Bu durum öğrencilerin AB'nin mesleki uygulamaları, eğitim denklikleri, serbest dolaşım hakkı ve koşulları konusundaki bilgi gereksinimlerini açıkça göstermektedir. Öğrencilerin Türkiye'nin AB üyeliği durumunda mesleki durumları ve çalışma imkanları konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği durumunda diğer AB'ye üye ülkelerde serbestçe mesleğini yapabileceğini düşünen öğrencilerin oranı %35.2'dir. (Tablo 4). 1993 yılında Maastricht Antlaşması ile ortaya atılan bir diğer konu da 'AB Vatandaşlığı' kavramıdır. Yeni bir fenomen olan 'AB Vatandaşlığı' veya 'Kimliği' ek bir vatandaşlık ve kimliktir. Bu nedenle, AB ve ulusal kimliklerin bir arada oldukları görülmektedir. AB vatandaşlarına tanınan haklar ise kişilerin serbest dolaşımı, yerleşim hakkı ve oy verme hakkıdır (Belediye ve Avrupa Parlamentosu seçimleri). Dolayısıyla 'AB Vatandaşlığı' kavramı öğrenciler tarafından ilk olarak herhangi bir AB ülkesinde eğitim, sağlık ve diğer sosyal imkanlardan yararlanma (%35.4) ve sonra da herhangi bir AB ülkesinde yaşama ve çalışma imkanı (%26.4) olarak algılanmaktadır (Tablo 1).

Çalışmanın planlanması ve literatür taraması sürecinde sağlık personeli ve sağlık bilimleri alanında okuyan öğrencilerin Türkiye'nin AB'liği üyeliği konusundaki görüşleri, Türkiye'nin AB üyeliği durumunda meslekleri ile ilgili beklentileri, çalışma koşulları ve bu konudaki bilgi durumları ile ilgi yapılan bilimsel bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmeyle birlikte benzer çalışmaların olmaması özellikle tartışma kısmının yazılmasında sınırlayıcı bir faktör olmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık olarak yarısı AB'nin küresel bir güç olabilmesi için Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu düşünmekle birlikte Türkiye'nin AB'ye üye

olamayacağını düşünmektedirler. Öğrencilerin önemli bir kısmı Türkiye'de eğitim, sağlık ve sosyal olanakları yeterli bulmamaktadırlar ve Türkiye'nin AB'ye üyeliğini serbest dolaşım ve iş imkanı nedeni ile istemektedirler. Bununla birlikte öğrencilerin önemli bir çoğunluğu Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda AB'ye üye ülkelerde ebelik ve hemşirelik mesleklerini yapma imkanlarının olmayacağını düşünmektedirler. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık olarak dörtte üçü Türk toplumunun AB konusunda yeterince bilgilendirilmediğini düşünmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda özellikle üçüncü ve dördüncü sınıf ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin Türkiye'nin AB üyeliği durumunda serbest dolaşım hakkı ve mesleki denklikleri ve çalışma koşulları konusunda bilgilendirilmeleri önerilmektedir. Bu doğrultuda Üniversitelerde seminer ve benzeri etkinlikler ile öğrencilerin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca AB ile ilgili medyada yapılan bilgilendirme programlarında sağlık çalışanları ve öğrencilere yönelik mesleki konulara yer verilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) (2007). Avrupa Birliği'nin Tarihçesi, <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html> (Erişim Tarihi: 06.08.2007)
- Bağımsız Türkiye Komisyonu (BTK) (2004). Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, Avrupa'da Türkiye: Bir sözden fazlası mı ? http://www.soros.org/resources/articles_publications/publications/turkey_2004901/turkish.pdf
- Dartan, M., Nas, Ç., Akman, M. S., Savran, C., & S. Suner, (2004). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin Geleceğe ve Avrupa ile İlişkilere Bakışı. Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü. İstanbul
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2004), Türkiye'nin Üyeliğinin AB'ye Muhtemel Etkileri, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/uyelik/etki/olasi.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.08.2007)
- Eurobarometer 62 (Güz 2004). Avrupa Birliği'nde Kamuoyu, Türkiye Ulusal Rapor
- Eurobarometer 64 (Güz 2005). Avrupa Birliği Kamuoyu Araştırması, Türkiye Ulusal Rapor
- Eurobarometer 65 (Bahar 2006). Avrupa Birliği'nde Kamuoyu, Kıbrıs Türk Toplumunu Ulusal Rapor
- Eurobarometer 66 (Güz 2006). Avrupa Birliği'nde Kamuoyu, Türkiye Ulusal Rapor, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_cytcc_nat.pdf, (Erişim Tarihi: 11.03.2005)

Oran, N. T., Hürsoy , S., Şenuzun, F., Yücel, U. (2010). Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği Konusunda Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Genel Yaklaşımları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Eurobarometer 67 (Bahar 2007). Avrupa Birliği'nde Kamuoyu, Kıbrıs Türk Toplumunu Ulusal Rapor, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb67/eb67_cytcc_nat.pdf (Erişim Tarihi: 11.03.2005)

Eurobarometer 67 (Bahar 2007). Avrupa Birliği'nde Kamuoyu, Türkiye Ulusal Rapor Genel değerlendirme http://avrupa.marmara.edu.tr/anket_degerlendirme.html (Erişim Tarihi: 11.03.2005)

Mead M. (2003). Midwifery and the enlarged European Union, *Midwifery*, 19;82-86
Palabıyık MS., Yıldız A., (2007) Avrupa Birliği, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilim ve Toplum Dizisi, Geliştirme Vakfı yayıncılık, Ankara

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2003). Avrupa Birliği Müktesebatına Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı http://khgm.gov.tr/AB/ulusal_program (Erişim Tarihi: 11.12.2007)

T.C. Sağlık Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı. (2001), Türkiye Ulusal Sağlık Programı Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesi, Ankara <http://www.saglik.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF7A2395174CFB32E1FC29D2305A995420> (Erişim Tarihi: 20.06.2007)

Wallace M. (2001). Hemşirelik ve Ebelik ile İlgili Avrupa Birliği Standartları, Ülkelerin Katılımı için Enformasyon. Avrupa Sağlık 21 hedef 21.

Yıldırım H.H., (2007). Sağlık İnsangücü Planlaması Panelinden İzlenimler ve Saptamalar: Bilimsel Dayanaktan Yoksun Bir Tartışma!... http://www.absaglik.com/SaglikInsangucuPlanlamasi_TUSAV.pdf (Erişim Tarihi: 07.12.2007)

Yıldırım H.H., Yıldırım T. (2005), Avrupa Birliği'ne üyeliğin Türk sağlık sistemi üzerine olası etkileri: Serbest dolaşım açısından bir değerlendirme, Avrupa Birliği'ne Uyum ve Katılım Sürecinde Türk Sağlık Sektörü Açısından Değerlendirmeler. (ed. Yıldırım H.H., Yıldırım T.) Ankara Ticaret Odası Yayınları. 1. Baskı, Ankara